Seat	
No.	

M.A. (First Year) EXAMINATION, 2018

(For External)

SANSKRIT

Paper-I.1

(कादंबरी शुकनासोपदेश, वाल्मिकीरामायण (किष्किन्धा कांड) (2013 PATTERN)

Time: Three Hours

Maximum Marks: 100

- Q.1 A Translate into English or Marathi any two of the following: खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे इंग्रजी किंवा मराठीत भाषांतर करा: 10
- i) न ह्येवंविधमपरिचितमिह जगित किश्चिदस्ति यथेयमनार्या। लब्धापि खलु दुःखेन परिपालयते। हृद्धशुणपाश्चासन्दानिस्पन्दिकृतापि नश्च्यति। उद्दामदर्पभटसहस्रोल्लासितासिलता पञ्चरविधृताप्यपकामित। मदजलदुर्दिनान्धकार गजघित घनघटापरिपालतापि प्रपलायते। न परिचयं रक्षति। नाभिजनमीक्षते। न रूपमालोकयते।
- ii) तदेवंप्रायातिकुतिरिलकष्टचेष्टासहस्रदारुणे राज्यतन्त्रेऽस्मिन् महामोहकारिणि च यौवने कुमार। तथा प्रयतेथा यथा नोपहस्यसे जनै: न निन्धसे साधुभि: न धिक्कियसे गुरुभि: नोपालभ्यसे सुहृद्भि:। न शोच्यसे विद्वद्भि:। यथा च न प्रकाश्यसे विटै:।
- iii) आत्मविडम्बनां चानुजीविना जनेन क्रियमाणामभिनिन्दित। मनसा देवताराध्यारोपणविप्रतारणादसद्भृतसम्भावनोपहृताश्चान्तः प्रदिष्टापरभुजद्वयिमवात्मबाहुयुगलं सम्भावयिन्त। त्वगन्तरिततृतीयलोचनं स्वललाटामाशङ्कते। दर्शनप्रदानमपि अनुग्रहं गणयिन्त। दृष्टिपातमप्युपकारपक्षे स्थापयिन्त।

B Ti	ranslate into English or Marathi any two of the following:	
ख	ालीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे इंग्रजी किंवा मराठीत भाषांतर करा :	10
i)	पुष्पभारसमृद्धानि शिखराणि समन्तत:। लताभि: पुष्पताग्राभिरुपगूढानि सर्वत:।।	
	सुखानिलोऽयं सौमित्रे काल: प्रचुरमन्मथ:। गन्धवान्सुरभिर्मासो जातपुष्पफलद्रुम:।।	
ii)	राजलक्षण संयुक्तो राज्यसंपदा। राज्याद्रष्टो मया वस्तुं वने सार्धमिहागत:।।	
	भार्यया च महाभाग सीतयानुगतो वशी। दिनक्षये महातेजाः प्रभयेव दिवाकरः।।	
iii)	सीता यस्य स्नुषा चाषीच्छरण्यो धर्मवत्सल:। तस्य पुत्र: शरण्यस्य सुग्रीवं शरणं गत:।।	
	सर्व लोकस्य धर्मात्मा शरण्य: शरणं पुरा। गुरुमें राघव:सोऽयं सुग्रीवं शरणं गत:।।	
Q. 2. A	Explain any two of the following with refrence to the context:	10
	पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे ससंदर्भ स्पष्टीकरण द्याः	
i)	गर्न्धर्वनगरलेखेव पश्यत एव नश्यति।	
ii)	गुरुपदेशश्च नाम पुरुषाणामखिलमलप्रक्षालनक्षममजलं स्नानम्।	
iii)	राज्यविषविकारतन्द्राप्रदा राजलक्ष्मी:।	
В	Explain any two of the following with refrence to the context:	
	पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे ससंदर्भ स्पष्टीकरण द्याः	10
i)	सीतया विप्रहीणस्य शोकसंदीपनो मम।	
ii)	नाहं जानामि केयूरे नाहं जानामि कुण्डले।	
iii)	कामतन्त्रप्रधानश्च न स्थितो राजवर्त्मनि।	
Q.3 Cr	itically appreciate "शुकनासोपदेश"	
शुब	क्नासोपदेशाचे समीक्षात्मक रसग्रहण करा.	20
	or/अथवा	
W	rite an essay on " बाणोच्छिष्टं जगत्सर्वम्"	
" ब	nणोच्छिष्टं जगत्सर्वम्" यावर निबंध लिहा.	

Q.4 Describe the character sketch of "सुग्रीव" according to किष्किन्धा कांड. किष्किन्धा कांडानुसार सुग्रीवाचे चरित्रचित्रण करा.

अथवा/or

20

Explain the importance of "रामायण" in Sanskrit literature. संस्कृत साहित्यामधील रामायणाचे महत्त्व स्पष्ट करा.

Q.5 Write short notes on any two of the following:

पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर टीपा लिहा:

20

i) Hanuman

हनुमान्

ii) Shukanasa

शुकनास.

iii) Description of Nature in Ramayana

रामायणातील निसर्गवर्णन

Seat	
No.	

M.A. (I Year) EXAMINATION, 2018 I.2 RGVEDA, ATHARVAVEDA (NIVDAK SUKTE) NIRUKTA & HISTORY OF VEDIC LITERATURE (2013 PATTERN)

- 1. Attempt annotated translation (English or Marathi) of any four of the following: [20]
 - पुढीलपैकी कोणत्याही चार ऋचांचे सटीप भाषांतर करा (इंग्रजीत अथवा मराठीत) :
 - (1) इन्द्रेस्य दूतीरिषिता चेरामि

 <u>मह इ</u>च्छन्ती पणयो निधीन्वै:।

 <u>अति</u>ष्कदो भियसा तर्न आवत्तयो रसार्या अतरं पर्यांसि।
 - (2) वि मर्च्छ्रंथाय रशनामिवार्ग ऋध्यामे ते वरुण खामृतस्ये। मा तन्तुंश्छेदि वर्यतो धियं मे मा मात्री शार्यपर्सः पुर ऋतोः॥
 - (3) <u>उ</u>त नो गोषणि धिर्यमश्वसां वाजसामुत। नुवर्त्कृणुहि वीतये।
 - (4) इन्द्रेषिते प्रस्तवं भिक्षमाणे अच्छा समुद्रं रथ्येव याथः। समाराणे ऊर्मिभिः पिन्वमाने अन्या वामन्यामप्यैति शुभ्रे॥
 - (5) यः पै<u>रु</u>षः प<u>ारुषेयोऽवध्वंसः ईवारुणः।</u> तुक्मानं विश्वधावीर्या<u>ध</u>राञ्<u>चं</u> पर्रा सुवा॥
 - (6) दुन्दुभेर्<u>वाचं</u> प्रयंतां वर्दन्तीमाशृण्वती नांशिता घोषबुद्धा। नारी पुत्रं धांवतु हस्तगृह्यांमित्री भीता संमरे वधानांम्।

- 2. Attempt any two of the following :[20]पढीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्न सोडवा :
 - (a) Describe and discuss पुत्रमहिमा in शुन:शेपकथा. शुन:शेपकथेतील पुत्रमहिमा वर्णन करून त्यावर विचारमंथन करा.
 - (b) Narrate याज्ञवल्क्य-मैत्रेयी संवाद. याज्ञवल्क्य मैत्रेयी संवाद कथन करा.
 - (c) Write a detailed note on अग्न्याधान as described in the तैत्तिरीय ब्राह्मण.
 तैत्तिरीय ब्राह्मणातील वर्णनाला अनुसरून अग्न्याधानावर सविस्तर टीप लिहा.
- **3.** Write detailed notes on any two of the following: [20] पुढीलपैकी कोणत्याही दोन विषयांवर सविस्तर टीपा लिहा:
 - (1) Creation as described in the नासदीयसूक्त. नासदीयसूक्तात वर्णन केलेली सृष्ट्युत्पत्ती.
 - (2) Dialogue between विश्वामित्र and rivers. विश्वामित्र नदी संवाद.
 - (3) भेषज्यानि in the अथर्ववेदः अथर्ववेदातील भेषज्यसूक्तेः
 - (4) पूषन्.
- 4. Explain with reference to the context any four of the following: [20]

पुढीलपैकी कोणत्याही चार वाक्यांचे ससंदर्भ स्पष्टीकरण द्या :

- (1) षड् भावविकारा भवन्तीति वार्ष्यायणि:।
- (2) उच्चावचा पदार्था भवन्तीति गार्ग्य:।
- (3) इवेति भाषायां च अन्वध्यायं च।
- (4) अन्तरा क्षान्तं भवति।
- (5) अनर्थका हि मन्त्रा:
- (6) साक्षात्कृतधर्माणो ऋषयो बभूवु:।

- Attempt any four of the following: **5.** पुढीलपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा :
 - (1) Myths from the ब्राह्मणs and their contexts. ब्राह्मणग्रंथांमधील आख्यायिका आणि त्यांचे संदर्भः

[20]

- (2)क्षुद्रस्कतs and महास्कतs.
- Significance of the word उपनिषद्. (3)उपनिषद् शब्दाचे महत्त्वः
- विनियोग. Branches of the यजुर्वेद. (4) यजुर्वेदाच्या शाखा
- ऋषि, देवता, छंद &/आणि विनियोग. **(5)**

Seat No.

[5402]-EXT-43

M.A. (Part I) EXAMINATION, 2018

(For External)

SANSKRIT

Paper III

साहित्य किंवा वेदांत किंवा व्याकरण किंवा वेदा (2013 **PATTERN**)

[साहित्य : अभिज्ञानशाकुन्तलम्, शिशुपालवधम् 3-4 सर्ग]

Maximum Marks: 100 Time: Three Hours

- Translate any two of the following in English or Marathi: [10] 1. (A) पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे इंग्रजीत किंवा मराठीत भाषांतर करा :
 - न खलु न खलु बाण: सिन्निपात्योऽयमस्मिन् मृद्नि मृगशरीरे पुष्पराशाविवाग्नि:। क्व बत हरिणकानां जीवितं चातिलोलं क्व च निशितनिपाता वजसारा: शरास्ते॥
 - अयं स ते तिष्ठति संगमोत्स्को (ii)विशङ्कसे भीरु यतोऽवधीरणाम्। लभेत वा प्रार्थियता न वा श्रियं श्रिया दुराप: कथमीप्यितो भवेत्॥
 - अर्थो हि कन्या परकीय एव (iii)तामद्य संप्रेष्य परिग्रहीत:। जातो ममायं विशद: प्रकामं प्रत्यर्पितन्यास इवान्तरात्मा॥

- (B) Explain with reference to the context any two of the following: [10]
 - पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे ससंदर्भासह स्पष्टीकरण करा :
 - (i) किमिव हि मधुराणां मण्डनं नाकृतीनाम्।
 - (ii) पीड्यन्ते गृहिण: कथं नु तनयाविश्लेषदु:खैर्नवै:।
 - (iii) स्त्रीणामशिक्षितपटुत्वममानुनीषु।
- 2. Critically appreciate III or Seventh Act of अभिज्ञानशाकुन्तलम्. [20] अभिज्ञानशाकुन्तलाच्या तिसऱ्या **किंवा** सातव्या अंकाचे चिकित्सक रसग्रहण करा
- 3. (A) Translate any two of the following in English or Marathi: [10] पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे इंग्रजीत किंवा मराठीत भाषांतर करा :
 - (i) दिदृक्षमाणाः प्रतिरथ्यमीयुर्मुरारिमारादनघंजनौघाः। अनेकशः संस्तृतमप्यनल्या नवं नवं प्रीतिरहो करोति॥
 - (ii) जगत्पवित्रैरिप तं न पोदेः स्प्रष्टुं जगत्पूर्जमयुज्यतार्कः। यतो बृहत्पार्वणचन्द्रचारु तस्यातपत्रं बिभरांबभूवे॥
 - (iii) उदयति विततोर्ध्वरिश्मरज्जाविहमरुचौ हिमधाम्नि याति चास्तम्। वहति गिरिरयं विलम्बिघण्टादृय परिवारितवारणेन्द्रलीलाम्॥
 - (B) Explain with reference to the context any two of the following: [10]

पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे संदर्भासह स्पष्टीकरण करा :

(i) चक्रेण रेजे यमुनाजलौघ: स्फ्ररन्महावर्त इवैकबाहु:।

- (ii) आढ्यादिव प्रापणिकादजस्रं जग्राह रत्नान्यमितानि लोक:।
- (iii) महारथ: पुष्यरथं रथाङ्गी क्षिपं क्षपानाथ इवाधिरुढ:।
- (iv) विन्ध्यायमानं दिवसस्य भर्तुमार्ग पुनः रोद्धमिवोन्मद्भिः।
- **4.** Critically appreciate description of रैवतकवर्णनम् *or* द्वारकावर्णनम् [20] रैवतकवर्णनाचे **किंवा** द्वारकावर्णनाचे विवेचक रसग्रहण करा.
- 5. Write critically paragraph on any one from section (a) and any one from section (b): [20]
 - (a) विभागातून कोणत्याही **एका**वर व (b) विभागातून कोणत्याही **एका**वर विवेचक परिच्छेद लिहा :
 - (a) (i) Character sketch of दुष्यन्त. दुष्यन्ताचे स्वभावचित्र.
 - (ii) Importance of धीवरवृत्तांत. धीवरवृत्तान्ताचे महत्त्व.
 - (b) (i) Role of nature in शिशुपालवधम्.
 - (ii) समुद्रवर्णनम्.

[वेदान्त : मांडूक्योपनिषद with गौडपादकारिका ब्रह्मसूत्र-शाङ्करभाष्य (1.1.1-4, 12-19)]

Time: Three Hours Maximum Marks: 100

- 1. (A) Translate with explanatory notes into English or Marathi any two of the following: [10] पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे इंग्रजीत किंवा मराठीमध्ये विवेचक टीपांसह भाषांतर करा:
 - (1) स्थूलं तर्पयते विश्वं प्रविविक्तं तु तैजसम्। आनन्दश्च तथा प्राज्ञं त्रिधा तृप्तिं निबोधन॥
 - (2) स्वप्नमाये यथा दृष्टे गन्धर्वनगरं मया। तथा विश्वमिदं दृष्टं वेदान्तेषु विचक्षणै:॥
 - (3) न कश्चिज्जायते जीव: संभवोऽस्य न विद्यते। एतत्तदुत्तमं सत्यं यत्र किंचिन्न जायते॥
 - (B) Explain with reference to the context any two of the following: [10]

पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे संदर्भासहित स्पष्टीकरण करा :

- (1) न हि साध्यसमो हेतु: सिद्धो साध्यस्य युज्यते।
- (2) उपदेशादयं वादो ज्ञाते द्वैतं न विद्यते।
- (3) आकाशे संप्रलीयन्ते तद्वज्जीवा इहाऽऽत्मिन।
- 2. Write in detail about गौडपाद's contribution to अद्वैत वेदांत. [20] गौडपादांनी अद्वैत वेदांताला दिलेल्या योगदानाविषयी सविस्तर लिहा

Or (किंवा)

Explain the importance of वैतथ्यप्रकरण in गौडपादकारिका. गौडपादकारिकेतील वैतथ्यप्रकरणाचे महत्त्व स्पष्ट करा.

- 3. (A) Translate with explanatory notes into English or Marathi any two of the following: [10] पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे इंग्रजीत किंवा मराठीमध्ये विवेचक टीपांसह भाषांतर करा :
 - (1) कथं पुन: प्रत्यागात्मिन अविषयेऽध्यासो विषयतद्धर्माणाम्। सर्वो हि पुरोऽवस्थिते विषये विषयान्तरमध्यस्यति, युष्मत्प्रत्ययापेतस्य च प्रत्यगात्मनोऽविषयत्वं ब्रवीषि। उच्यते न तावदयमेकान्तेनाविषय:। अस्मत्प्रत्ययविषयत्वात्, अपरोक्षत्वाच्य प्रत्यगात्मप्रसिद्धे:।
 - (2) यद्यपि शास्त्रप्रमाणकं ब्रह्म तथापि प्रतिपत्तिविधिविषयतयैव शास्त्रेण ब्रह्म समर्प्यते। यथा यूपाहवनीयादीन्यलौकिकान्यपि विधिशेषतया शास्त्रेण समर्प्यते तद्वत्। कुत एतत्। प्रवृत्तिनिवृत्तिपरत्वात् शास्त्रस्य।
 - (3) अत्राह युक्तमन्नमयादीनांमब्रह्मत्वम्, तस्मात् तस्मात् आन्तरस्यान्तरस्यान्यस्यन्यस्य आत्मनः उच्चमानत्वात्, आनन्दमयात्तु न कश्चिदन्यः आन्तर आत्मोच्यते तेनानन्दमयस्य ब्रह्मत्वम् अन्यथा प्रकृतहानाप्रकृतप्रक्रियाप्रसंगादिति।
 - (B) Explain with reference to the context any two of the following: [10]

पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे संदर्भासहित स्पष्टीकरण करा :

- (1) केचित् यत्र यदध्यासः तद्विवेकाग्रहनिबन्धनो भ्रम इति।
- (2) जन्मनश्चादित्वं श्रुतिनिर्देशापेक्षं वस्तुवृत्तापेक्षं च।
- (3) तस्मात् न संपदादिरूपं ब्रह्मात्मैकत्विवज्ञानम्।

Explain the importance of 'अध्यास' in Advaita Philosophy. 4. [20] अद्वैत तत्त्वज्ञानामध्ये अध्यासाचे महत्त्व स्पष्ट करा.

Or (किंवा)

Explain the Shankaracharya's interpretation on समन्वयाधिकरण. समन्वयाधिकरणावरील शांकरभाष्य स्पष्ट करा.

- Write short notes on any two of the following: **5.** [20]खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर थोडक्यात टिपा लिहा :
 - अद्वैतानुसारं जगत्संकल्पना (1) Concept of 'जगत्' according to Advait
 - Concept of Maya गौडपादकारिका. मायासंकल्पना (2)
 - (3)

[व्याकरण : सिद्धान्तकौमुदी (समास, भ्वादि)]

- 1. Explain any four rules from the following : [20] पुढीलपैकी कोणतीही चार सूत्रे स्पष्ट करा :
 - (1) प्राक्कडारात्समास:।
 - (2) एकविभक्ति चापूर्वनिपाते।
 - (3) सप्तमीविशेषणे बहुव्रीहौ।
 - (4) उपमानानि सामान्यवचनै:।
 - (5) सार्वधातुकार्धधातुकयो:।
 - (6) लुङ्लङ्लृङक्ष्वडुदात्त:।
- 2. Explain अव्ययीभाव or द्वन्द्व compound with the help of the rules referred in सिद्धान्तकौमुदी. [16] सिद्धान्तकौमुदीतील सूत्रांच्या संदर्भाच्या मदतीने अव्ययीभाव किंवा द्वन्द्व समास स्पष्ट करा.
- 3. Explain fully लिङ् लकार or लिट् लकार from the portion of सिद्धान्तकौमुदी you have studied. [16] तुम्ही अभ्यासलेल्या सिद्धान्तकौमुदीनुसार लिङ् लकार किंवा लिट् लकार पूर्ण स्पष्ट करा.

- 4. Write short notes on any four of the following: [24] पुढीलपैकी कोणत्याही चारांवर संक्षिप्त टीपा लिहा :
 - (1) नञ्-तत्पुरुषसमास:
 - (2) इडागम:
 - (3) बहुव्रीहिसमास:
 - (4) लोट्लकार:
 - (5) परस्मैपदमात्मनेपदं च
 - (6) समासान्ता:
 - (7) कर्मधारय:।
- 5. (A) Explain any four compounds quoting relevant rules of Pāṇini and name the compound : [12] योग्य ती पाणिनीची सूत्रे उद्धृत करून पुढीलपैकी कोणतेही चार समास स्पष्ट करून नावे द्या :

द्वियमुनम्, धान्यार्थः, अर्धपिप्पली, पीताम्बरः, पञ्चगवम्, पुरुषव्याघ्रः, पितरौ, हंसौ।

(B) Recognize any four forms of the following quoting relevant rules of Panini: [12]

पाणिनीची योग्य ती सूत्रे उद्धृत करून पुढीलपैकी कोणतीही **चार** रूपे ओळखा : अभवत्, एधते, भवानि, भविता, गच्छति, भविष्यति, ऐधन्त, भूयात्।

[वेद : ऋग्वेद, अथर्ववेद, सायणभाष्यभूमिका, वैदिक व्याकरण]

- 1. Translate with notes into English or Marathi (any four) : [20] इंग्रजीत किंवा मराठीत भाषांतर करा (कोणतेही चार) :
 - (a) तर्वाग्ने होत्रं तर्व <u>पोत्रमृ</u>त्वि<u>यं</u> तर्व <u>नेष्ट्रं</u> त्व<u>म</u>ग्निहेता<u>य</u>तः। तर्व प्रशास्त्रं त्वर्मध्वरीयसि ब्रह्मा चासि गृहपतिश्च <u>नो</u> दमे॥
 - (b) स होता विश्वं परि भूत्वध्वरं तम् ह्व्येर्मन्ष ऋञ्जते गिरा। हिरिशिप्रो वृधसानासु जर्भुरत्द्यौर्न स्तृभिश्चितयद्रोदसी अन्॥
 - (c) सिन्धु र्न क्षोदः शिमीवाँ ऋघायतो वृषेव वध्रीराभि वष्टयोजसा। अग्नेरिव प्रसितिर्नाह वर्तवे यं<u>यं</u> युजं कृणुते ब्रह्मणस्पतिः॥
 - (d) नावेर्व नः पारयतं युगे<u>व</u> नभ्येव न उ<u>प</u>धीर्व प्रधीर्व। श्वानेव नो अरिषण्या <u>तनूनां</u> ख्रुगलेव <u>वि</u>स्रसः पात<u>म</u>स्मान्॥
 - (e) <u>इ</u>दं जनासो <u>वि</u>दर्थ <u>म</u>हद् ब्रह्म विदिष्यति। न तत् पृ<u>ष</u>िव्यां नो <u>दि</u>वि येन <u>प्राणिन्त</u> <u>वी</u>रुर्धः॥
 - (f) <u>इ</u>हैव ध्रुवां नि मिनो<u>मि</u> शालां क्षेमे तिष्ठाति घृतमुक्षमाणा। तां त्वा शाले सर्ववीरा: सुवीरा अरिष्टवीरा उप सं चेरेम॥
- 2. Attempt any two questions from the following :[20]पुढीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे द्या :
 - (a) Describe गृत्समद as a Vedic poet.
 गृत्समदांचे वैदिक कवी म्हणून वर्णन करा.

- (b) Write a detailed note on अग्नि hymns in your syllabus. तुमच्या अभ्यासक्रमातील अग्निसूक्तांवर सविस्तर टीप लिहा.
- (c) Discuss The आप्री hymns possess a pattern. चर्चा करा — आप्री सूक्तांची विशिष्ट अशी रचना असते.
- (d) Write an essay on ritual of the अथर्ववेदः अथर्ववेदातील कर्मकांड या विषयावर निबंध लिहाः
- 3. Write short notes on any four of the following: [20] पुढीलपैकी कोणत्याही चार विषयांवर संक्षिप्त टीपा लिहा:
 - (a) Meaning of the word त्रिषप्त त्रिषप्त शब्दाचा अर्थ
 - (b) गोत्रमंडलs/गोत्रमंडले
 - (c) वेनसूक्त (अथर्व 2.9)
 - (d) स्वराष्ट्र प्रवेशसूक्त (अथर्व 3.4)
 - (e) Adjectives of अश्विना अश्विनांची विशेषणे
 - (f) व्रात्यः
- 4. Explain with reference to context any four of the following: [20] पुढीलपैकी कोणत्याही चार वाक्यांचे ससन्दर्भ स्पष्टीकरण द्या:
 - (a) यत्कटाक्षेण तद्रूपं दधद्बुक्कमहीपति:। आदिशन्माधवाचार्यं वेदार्थस्य प्रकाशने॥
 - (b) उपजीव्यस्य यजुर्वेदस्य प्रथमतो व्याख्यानं युक्तम्।

- (c) मन्वादिस्मृतिष्वतिव्याप्ते:।
- (d) न खलु निपुणोऽपि स्वस्कन्धमारोदुं प्रभवति।
- (e) स्वाध्यावदवचनात्।
- (f) 'ऊह:' इति।
- 5. Write short notes on any four of the following: [20] पुढीलपैकी कोणत्याही चार विषयांवर संक्षिप्त टीपा लिहा:
 - (1) Peculiarities of nominal forms in the Vedic language वैदिक भाषेतील नामरूपाची वैशिष्ट्ये
 - (2) पदपाठ
 - (3) Injunctive in the Vedic language वैदिक भाषेतील आदेशार्थ
 - (4) Vedic Accent वैदिक स्वराघात
 - (5) Important Sandhi rules in the Vedic language वैदिक भाषेतील महत्त्वाचे संधि नियम
 - (6) Peculiar Vedic Particles वैदिक भाषेतील वैशिष्ट्यपूर्ण अव्यये.

Total No. of Questions—6]

[Total No. of Printed Pages—2

Seat	
No.	

[5402]-EXT-44

M.A. (Part I) EXAMINATION, 2018

(For External)

SANSKRIT

Paper 1.4

[सिद्धान्तकौमुदी (कारक), भाषाशास्त्र व संस्कृत निबन्धलेखन] (2013 PATTERN)

- 1. Explain any four rules from the following : [20] पुढीलपैकी कोणत्याही चार सूत्रांचे स्पष्टीकरण करा :
 - (1) अकथितं च।
 - (2) ध्रुवमपायेऽपादानम्।
 - (3) क्रियार्थोपपदस्य च कर्मणि स्थानिन:।
 - (4) पञ्चम्यपाङ्परिभि:।
 - (5) कर्तृकर्मणोः कृति।
 - (6) सप्तम्यधिकरणे च।
- **2.** Explain संप्रदानकारक or करणकारक as described in Siddhantakaumud \overline{i} . [16] सिद्धान्तकौमुदीत वर्णिल्यानुसार संप्रदानकारक **किंवा** करणकारक स्पष्ट करा.

3.	Write notes on any two of the following: [14] पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर टीपा लिहा: (1) प्रथमा विभिक्तः (2) षष्ठी विभिक्तः (3) कर्मप्रवचनीया:।
4.	Write an essay on the main topics of Linguistics. [20] भाषाशास्त्राच्या मुख्य विषयांवर सविस्तर निबंध लिहा. <i>Or</i> (किंवा)
	Explain in detail the specialities of Sanskrit Language and Vedic Language. संस्कृत भाषा व वैदिक भाषा यांच्या वैशिष्ट्यांचे सविस्तर स्पष्टीकरण करा.
5.	Write notes on any two of the following: [20] पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर टीपा लिहा: (1) Different language families वेगवेगळी भाषाकुले (2) Phonetics स्वनविज्ञान (3) Prakrit languages. प्राकृत भाषा.
6.	Write an essay in Sanskrit on any <i>one</i> of the following: [10] पुढीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर संस्कृतमधून निबंध लिहा: (1) संगणकयुगम् (2) सर्वे सन्तु निरामया: (3) संस्कृतसाहित्यम्।
[5402	2-EXT-44 2

Seat	
No.	

M.A. (Part II) EXAMINATION, 2018

SANSKRIT

Paper II-1

(स्वप्नवासवदत्तम्, विदुरनीतिः)

(2013 **PATTERN**)

Time: Three Hours

Maximum Marks: 100

1. (২া) Translate any two of the following into English or Marathi:

पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे इंग्रजीत किंवा मराठीत भाषांतर करा :

(i) राजा—वयस्य ! मा मैवम्।

चिरप्रसुप्तः कामो मे वीणया प्रतिबोधितः।

तां तु देवीं न पश्यामि यस्या घोषवती प्रिया॥

वसन्तक ! शिल्पिजनसकाशान्नवयोगां घोषवतीं कृत्वा शीघ्रमानय।

विदूषक:-यद् भवान् आज्ञापयति।

वीणां गृहीत्वा निष्क्रान्त:।

(ii) विदूषकः—तेन ह्यस्यां शय्यायां मुहूर्तकमुपविश्य तत्रभवतीं प्रतिपालयतु भवान्। राजा—बाढम्। (उपविश्य) वयस्य ! निद्रा मां बाधते।

कथ्यतां काचित् कथा।

विदूषक:-अहं कथयिष्यामि। हुङ्कृतिं करोत्वत्रभवान्।

राजा—बाढम्।

विदूषक:-अस्ति नगर्युज्जयिनी नाम। तत्राधिकरमणीयान्युदकस्नानानि वर्तन्ते किल।

- (iii) ब्रह्मचारी—ततस्तामभ्यवपत्तुकामो यौगन्धरायणो नाम सिचवस्तस्मिन्नेवाग्नौ पिततः।
 यौगन्धरायणः—सत्यं पितत इति। ततस्ततः।
 ब्रह्मचारी—ततः प्रतिनिवृत्तो राजा तद्वृत्तान्तं श्रुत्वा तयोर्वियोग जिनतसन्तापस्तिस्मिन्नेवाग्नौ प्राणान् पिरत्यक्तुकामोऽमात्यैर्महता यत्नेन वारितः।
 वासवदत्ता—जानामि जानामि-आर्यपुत्रस्य मिय सानुक्रोशत्वम्।
- (ब) Translate any two of the following into English or
 Marathi : [10]
 पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे इंग्रजीत किंवा मराठीत भाषांतर करा :
 - (i) निषेवते प्रशस्तानि निन्दितानि न सेवते।
 अनास्तिकः श्रद्धान् एतत्पण्डितलक्षणम्॥
 क्रोधो हर्षश्च दर्पश्च हीः स्तम्भो मान्यमानिता।
 यमर्थान्नापकर्णन्ति स वै पण्डित उच्यते॥
 - (ii) यथा मधु समादत्ते रक्षन् पुष्पाणि षट्पद:।

 तद्वदर्थान्मनुष्येभ्य आदद्यादिविहिंसया॥

 पुष्पं पुष्पं विचिन्वीत मूलच्छेदं न कारयेत्।

 मालाकार इवारामे न यथाङ्गारकारक:॥
 - (iii) अनुबन्धं च सम्प्रेक्ष्य विपाकं चैव कर्मणाम्।

 उत्थानमात्मनश्चैव धीर: कुर्वीत वा न वा॥

 य: प्रमाणं न जानाति स्थाने वृद्धौ तथा क्षये।

 कोशे जनपदे दण्डे न स राज्येऽवतिष्ठते॥

2.	(왱)	Explain any two of the following with reference to	the
		context :	[10]
		पुढीलपैकी कोणत्याही दोहों चे ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा :	
		(i) कालक्रमेण जगत: परिवर्तमाना चक्रारपंक्तिरिव गच्छति भाग्यपंक्ति:।	
		(ii) महान् खल्वार्ययौगन्धरायणस्य प्रतिज्ञाभारो मम दर्शनेन निष्फल: संवृत्त	:1
		(iii) पुत्र: पितुर्जनितरोष इवास्मि भीत:।	
	(ब)	Explain with reference to the context any two of	the
		following:	[10]
		पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा :	
		(i) बुद्धिर्बुद्धिमतोत्सृष्टा हन्याद् राष्ट्रं सराजकम्।	
		(ii) इन्द्रियाणामनीशत्वात् राजानो राज्यविभ्रमै:।	
		(iii) भोक्तारो विप्रमुच्यन्ते कर्ता दोषेण लिप्यते।	
3.	Writ	e a detailed note on The Dramatist Bhāsa.	[20]
	भास	एक नाटककार यावर सविस्तर टीप लिहा.	
		Or / किंवा	
	Char	racter sketch of वासवदत्ता in स्वप्नवासवदत्तम्	
	स्वप्नव	त्रासवदत्तम या नाटकातील वासवदत्तेचे व्यक्तिचित्रण.	[20]
4.	Writ	e in detail about the description of various types of pe	ople
	expa	lained in विदुरनीति.	[20]
	विदुरन	गितिमध्ये स्पष्ट केलेल्या वेगवेगळ्या प्रकारच्या लोकांविषयी सविस्तर लिहा.	
		Or / किंवा	
	Writ	e a detailed note on विदुर's advice to धृतराष्ट्र.	[20]
	विदुरा	ने धृतराष्ट्राला केलेल्या उपदेशावर सविस्तर टीप लिहा.	

3

[5402]-EXT-46

P.T.O.

- (अ) Write a short note on (any one): **5.** [10] थोडक्यात टीप लिहा (कोणतीही एक) :
 - पद्मावती (1)
 - यौगन्धरायण: (2)
 - (ৰ) Write a short note on (any one): [10] थोडक्यात टीप लिहा (कोणतीही एक) :
 - (1)
 - (2)

Total No. of Questions—6]

[Total No. of Printed Pages—2

Seat	
No.	

[5402]-EXT-47

M.A. (Part-II) EXAMINATION, 2018

(For External)

SANSKRIT

Paper-II.2

(Introduction to Scientific Literature and Arthasamgraha)
(2013 PATTERN)

Time: Three Hours

Maximum Marks: 100

Q.1 Translate the following passages with explanatory notes - any 3

(18)

पुढील उताऱ्यांचे सटीप भाषान्तर करा – कोणतेही ३

- 1. लोकानामन्तकृत् कालः कालोऽन्यः कलनात्मकः। स द्विधा स्थूलसूक्ष्मत्वान्मूर्त्त उच्यते॥ प्राणादिः कथितो मूर्त्तस्त्रुट्याद्योऽमूर्त्तसंज्ञकः। षड्भिः प्राणैर्विनाडी स्यात् तत्षष्ट्या नाडिका स्मृता॥
- 2. समर्थेन कृषिः कार्या लोकानां हितकाम्यया। असमर्थी हि कृषको भिक्षां प्राप्नोति मानवः॥ गोहितः क्षेत्रगामी च कालज्ञो बीजतत्परः। वितन्द्रः सर्वशस्याढ्यः कृषको नावसीदति॥
- 3. तस्य भेदास्तु बहवस्तत्र स्थायिगतान्ब्रुवे । येषामाद्यन्तयोरेकः स्वरस्ते स्थायिवर्णगाः॥ प्रसन्नादिः प्रसन्नान्तः प्रसन्नाद्यन्तसंज्ञकः। ततः प्रसन्नमध्यः स्यात्पञ्चमः क्रमरेचितः॥
- 4. कल्पादस्माच्च मनवः षड्व्यतीताः ससन्धयः। वैवस्वतस्य च मनोर्युगानां त्रिघनो गतः॥ अष्टाविंशाद्यगादस्माद्यातमेतत् कृतं युगम्। अतः कालं प्रसंख्याय संख्यामेकत्र पिण्डयेत्॥
- 5. मृगशीर्षाद्या गर्भा मन्दफलाः पौषशुक्लजाताश्च। पौषस्य कृष्णपक्षेण निर्दिशेच्छ्रावणस्य सितम्॥ माघसितोत्था गर्भाः श्रावणकृष्णे प्रसूतिमायान्ति। माघस्य कृष्णपक्षेण निर्दिशेद् भाद्रपदशुक्लम्॥

Q.2 Explain fully - any 3

(21)

संपूर्णपणे स्पष्टीकरण करा - कोणतेही ३

- 1. मन्द्रः प्रकरणे ऽत्र स्यान्मूर्च्छनाप्रथमः स्वरः।
- 2. युगानां सप्ततिः सैका मन्वन्तरमिहोच्यते।
- 3. हलमष्टगवं प्रोक्तं षड्गवं व्यावहारिकम्।
- 4. द्रोणाष्टांशेऽभ्यधिके वृष्टे गर्भः स्रुतो भवति।
- 5. तन्महादोषकेतुः स्यात् सर्वथा तद् विवर्जयेत्।

Q.3 Discuss completely the examination of the soil as prescribed in मयमतम्. 'मयमतामध्ये विहित केलेली भूपरीक्षा' याविषयी पूर्ण विश्लेषण करा. (11)

OR किंवा

(20)

Explain the notion of भगण discussed in सूर्यसिद्धान्त. सूर्यसिद्धान्तामध्ये चर्चिलेली 'भगण' ही संकल्पना स्पष्ट करा.

- Q. 4 Explain with reference to the context any 4 ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा – कोणतेही ४
 - 1. नामधेयानां च विधेयार्थपरिच्छेदकतयार्थवत्त्वम्।
 - 2. उभयोश्च युगपत्प्राप्तावितरव्यावृत्तिपरो विधिः परिसंख्याविधिः।
 - 3. प्रयोगसमवेतार्थस्मारकाः मन्त्राः।
 - 4. स्थानं नामोपस्थितिः।
 - 5. शब्दसामर्थ्यं लिङम्।
 - 6. प्रयोजनेच्छाजनितक्रियाविषयव्यापार आर्थी भावना।
- Q.5 Write notes on any 3 टीपा लिहा - कोणत्याही कोणत्याही ३
 - 1. उत्पत्तिविधिः 2. समाख्याप्रमाण in विनियोगविधि विनियोगविधीमधील समाख्याप्रमाण
 - 3. नियमविधिः 4. तत्प्रख्यशास्त्र from निमित्तचतुष्टय निमित्तचतुष्टयातील तत्प्रख्यशास्त्र
 - 5. शाब्दीभावना
- Q. 6 Write on details of प्रयोगविधि प्रयोगविधीविषयी सर्विस्तर माहिती लिहा. (12)

OR किंवा

Discuss the concept of 'प्रकरण' - 'प्रकरण' ह्या संकल्पनेचे विश्लेषण करा.

Seat No.

[5402]-EXT-48

M.A. (Part II) EXAMINATION, 2018

(For External)

SANSKRIT

Group A: Sahitya

Paper III

(i) Champurāmāyana - Kānda - III & IV

(ii) Introduction of Sāhitya Shāstra

(चम्पुरामायण आणि साहित्यशास्त्राचा परिचय)

OR

Group B: Vedanta

(Sarvadarshan Sangraha (Charvaka, Bauddha, Jain & Pashupat)

& Panchadashi of Vidyaranya (Chitradipa)

OR

Group C: Grammar

सिद्धान्तकौमुदी—समास, दशगणी (भ्वादि)

OR

Group D: Veda (शतपथब्राह्मण, आश्वलायन गृंसू.,

आपस्तम्ब श्रौ.सू. व पाणिनीय शिक्षा)

(2013 **PATTERN**)

Group A: Sahitya

- (i) Champurāmāyaṇa Kāṇḍa III & IV
 - (ii) Introduction of Sāhitya Shāstra

(चम्पूरामायण आणि साहित्यशास्त्राचा परिचय)

1. (A) Translate into English or Marathi any two of the following:

[10]

पुढीलपैकी कोणत्याही दोन श्लोकांचे इंग्रजीत किंवा मराठीत भाषांतर करा :

- (i) अथ रामाभिधानेन कवेः सुरभयन् गिरः। अलञ्चकार कारुण्याद्रघूणामत्वयं हरिः॥ तमेनमन्वजायन्त त्रयस्त्रेताग्नितेजसः। अग्रजस्यानुकुर्वन्तस्तैस्तैर्लोकोत्तरैर्गुणैः॥
- (ii) वाचं निशम्य भगवन् स तु नारदस्य प्राचेतसः प्रवचसां प्रथमः कवीनाम्। माध्यन्दिनाय नियमाय महर्षिसेव्यां। पुण्यामवाप तमसां तमसां निहन्प्रीन्॥
- (iii) अस्माननाश्रिततपोवनभूमिभागा-नुन्मुच्य मार्गपरिपालनजागरूकान्। अम्लाभमौग्ध्यमचिरादवलम्ब्यराम-मेवविधः कथमुदेति जनानुरागः॥
- (B) Explain with reference to context any two of the following: [10] पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा :
 - (i) वनाय रामो वव्राज जगतामवनाय च।
 - (ii) निर्मुक्तभोगभुजगत्विगव क्षणेन लघ्वी बभूव रघुपुंगवराजधानी।
 - (iii) राजा चिरादवति रावणनामधेय:।
- 2. (A) Write an essay on गङ्गावतरण with his importance from चम्पूरामायण. [20]

चम्पूरामायण या ग्रंथाच्या आधारे 'गङ्गावतरणयं' याचे महत्व यावर निबंध लिहाः

Or

(किंवा)

What are the features of चम्पू and explain how the चम्पूरामायण is a चम्पूकाव्य.

चम्पूकाव्याची लक्षणे सांगून चम्पूरामायण हे चम्पूकाव्य कसे ते स्पष्ट कराः

	(B)	Write critical notes on any <i>one</i> of the following : खालीलपैकी कोणत्याही एका वर समीक्षात्मक टिपणे लिहा :	[10]
		(i) Similes in अयोध्याकाण्ड of चम्पूरामायण	
		चम्पूरामायणाच्या अयोध्याकाण्डातील उपमा	
		(ii) Character of दशरथ	
		दशरथाची व्यक्तिरेखाः	
3.	Write	e an essay on विभाव according to भरत	[20]
	भरतानु	सार विभाव यावर निबंध लिहा.	
		Or	
		(क्रिंवा)	
	ध्वनि:	आत्मा काव्यस्य—fully explain.	
	सविस्त	ार स्पष्ट करा—ध्वनि: आत्मा काव्यस्य	
4.	Write	e an essay on अलंकार सम्प्रदाय	[20]
	अलंक	ार सम्प्रदाय यावर निबंध लिहा.	
		Or	
		(किंवा)	
	Expla	ain उपमा अलंकार according to भामहः	
	भामहा	नुसार उपमा अलंकार स्पष्ट कराः	
5 .	Write	e short notes on any one of the following:	[10]
	पुढीलपे	नैकी कोणत्याही एका वर टीप लिहा :	
	(i)	आक्षेप अलंकार of आनन्दवर्धन	
		आनन्दवर्धनाचा आक्षेप अलंकार	
	(ii)	वैदर्भी-रीति:।	

Group B: Vedanta

(Sarvadarshan Sangraha (Charvaka, Bauddha, Jain & Pashupat)
& Panchadashi of Vidyaranya (Chitradipa)

- 1. (A) Translate with explanatory notes into English or Marathi any two of the following: [10] पुढीलपैकी कोणत्याही दोन उताऱ्यांचे मराठी किंवा इंग्रजी मध्ये विवेचक टीपांसह भाषांतर करा :
 - (i) ते च बौद्धाश्चतुर्विधया भावनया परमपुरुषार्थं कथयन्ति। ते च माध्यमिक योगाचार सौत्रान्तिक वैभाषिक संज्ञाभि: प्रसिद्धा बौद्धा यथाक्रमं सर्वशून्यत्व-बाह्यार्थानुमेयत्वबाह्यार्थं प्रत्यक्षत्ववादानातिष्ठते। यद्यपि भगवान्बुद्ध एक एव बोधियता तथापि बोद्धव्यानां बुद्धिभेदाच्यातुर्बिध्यम्।
 - (ii) किं च अर्थादुपजायमानं ज्ञानं यथा तस्य नीलतामनुकरोति तथा यदि जडतामिप ति अर्थवत्तदिप जडं स्यात्। तथा वृद्धिमिष्टवतो मूलमिप ते नष्टं स्यादिति महत्कष्टमापन्नम्। अथैतत्दोषपरिजिहीर्षया ज्ञानं जडतां नानुकरोति इति ब्रूषे हन्त तिर्हि तस्या ग्रहणं न स्यादिति।
 - (iii) यदि निरपेक्षस्य भगवतः कारणत्वं स्यात्तर्हि कर्मणो वैफल्ये किमायातम्। प्रयोजनाभाव इति चेत्, कस्य प्रयोजनाभावः कर्मवैफल्ये कारणम्, किं कर्मिणः किं वा भगवतः। नाद्यः ईश्वरेच्छानुगृहीतस्य कर्मणः सफलत्वोपपत्तेः तदननुगृहीतस्य ययातिप्रभृतिकर्मवत् कदाचिन्निष्फलत्वसंभवाच्य।

- (B) Translate with explanatory notes into English or Marathi any two of the following verses: [10] पुढीलपैकी कोणत्याही दोन श्लोकांचे मराठी किंवा इंग्रजीमध्ये विवेचक टीपांसह भाषांतर करा :
 - (i) संसार: परमार्थोऽयं संलग्न स्वात्मवस्तुनि। इति भ्रान्तिरविद्या स्याद्विद्यर्येषा निवर्तते॥
 - (ii) उपादाने विनष्टेऽपि क्षणं कार्यं प्रतीक्षते। इत्याहुस्तार्किकास्तद्वदस्माकं किं न सम्भवेत्॥
 - (iii) मायाधीनश्चिदाभासः श्रुतो मायी महेश्वरः। अन्तर्यामी च सर्वज्ञो जगद्योनिः स एव हि॥
- 2. (A) Explain with reference to the context any two of the following:

 पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे ससंदर्भ स्पष्टीकरण द्या :
 - (i) अङ्गनाद्यालङ्गनादिजन्यं सुखमेव पुरुषार्थ:।
 - (ii) यद्विरुद्धधर्माध्यस्तं तनाना यथा शीतोष्णे।
 - (iii) क्रियाशक्ति: एकापि त्रिविधोपचर्यते।
 - (B) Explain with reference to the context any two of the following: [10] पढीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे ससन्दर्भ स्पष्टीकरण द्या :
 - (i) कूटविन्निर्विकारेण स्थित: कूटस्थ उच्यते।
 - (ii) पुंविशेषो भवेदीशो जीववत्सोऽप्यसंगचित्।
 - (iii) मुक्तिस्तु ब्रह्मतत्त्वस्य ज्ञानारेव न चान्यथा।
- 3. Explain the nature of 'जीव' according to Jain Philosophy. [20] जैन तत्त्वज्ञानानुसार जीवाचे स्वरूप स्पष्ट करा.

Or (किंवा)

Explain the concept of 'मोक्ष' according to Pashupata Philosophy. पाशुपत तत्त्वज्ञानानुसार मोक्षसंकल्पना स्पष्ट करा.

4. Explain the importance of 'पञ्चदशी' in Advaita Vedanta Philosophy. [20]

अद्वैतवेदान्त तत्त्वज्ञानामध्ये 'पञ्चदशी' ग्रंथाचे महत्व स्पष्ट कराः

Or

(किंवा)

Explain the concept of 'ईश्वर' according to 'पंचदशी'. पंचदशीनुसार ईश्वर संकल्पना स्पष्ट करा.

- 5. Write short notes on any four of the following : [20] पुढीलपैकी कोणत्याही चारांवर टीप लिहा :
 - (i) निर्जरातत्त्वम्
 - (ii) चार्वाकदर्शनम्
 - (iii) चतुर्विधबौद्धाः
 - (iv) अद्वैततत्त्वम्
 - (v) परमात्मन: अवस्थाचतुष्टयम्
 - (vi) विद्यारण्यस्वामी.

Group C: Grammar

सिद्धान्तकौमुदी—समास, दशगणी (भ्वादि)

Time: Three Hours Maximum Marks: 100

- 1. Explain fully any four of the following : [20] पुढीलपैकी कोणत्याही चारांचे पूर्ण स्पष्टीकरण करा :
 - (1) प्रथमानिर्दिष्टं समास उपसर्जनम्।
 - (2) द्वितीया श्रितातीतपतितगतात्यस्तप्राप्तपन्नै:।
 - (3) तद्धितार्थीत्तरपदे समाहारे च।
 - (4) तत्रोपपदं सप्तमीस्थम्।
 - (5) क्किङति च।
 - (6) यासुट् परस्मैपदेषूदात्तो ङिच्च।
 - (7) टित आत्मनेपदानां टेरे।
 - (8) इजादेश्च गुरुमतोऽनृच्छ:।
- 2. Explain with reference to the context any four of the following: [20]

पुढीलपैकी कोणत्याही चारांचे संदर्भासहित स्पष्टीकरण करा :

- (1) बहुव्रीहेरवयवस्य रहस्य स: स्याद्वा। पुत्रेण सह सपुत्र: सहपुत्रो वा आगत:।
- (2) नदीभि: सह संख्या पाग्वत्। समाहारे चायमिष्यते। सप्तगङ्गम्।
- (3) तत्कृत इति लुप्ततृतीयकम्। शङ्कृलया खण्डः, शङ्कृलाखण्डः।
- (4) निर्धारणे या षष्ठी सा न समस्यते।
- (5) लोट: सेर्हि: स्यात्सोऽपिच्च।
- (6) सुट: श्रवणं तु आशीर्लिङि। स्फुटतरं तु तत्राप्यात्मनेपदे।
- (7) असंयोगात्परोऽपिल्लिट् कित् स्यात्।
- (8) लादेशाः परस्मैपदसंज्ञाः स्युः।

3.	Write e	explanator	y notes	on	any tu	vo of	the	following	:	[20]
	पुढीलपैकी	कोणत्याही	दोहोंवर	सविस्त	र टीपा	लिहा	:			
		0								

- (1) अव्ययीभावसमास:
- (2) बहुव्रीहिसमास:
- (3) समासान्तप्रत्ययाः
- (4) द्वन्द्वसमास:।
- **4.** Write descriptive paragraphs on any *two* of the following : [20] पुढीलपैकी कोणत्याही **दोहों**वर वर्णनात्मक परिच्छेद लिहा :
 - (1) लिट्लकार:
 - (2) आत्मनेपदप्रत्ययाः
 - (3) लिङ्लकार:
 - (4) लोट्लकार:।
- 5. Explain any five forms or compounds quoting relevant rules of Pāṇini: [20] पाणिनीची योग्य ती सूत्रे उद्धृत करून पुढीलपैकी कोणतीही **पाच** रूपे किंवा सामासिकपदे स्पष्ट करा : पुरुषव्याघ्र:, निर्मक्षिकम्, कुम्भकार:, कुपुरुष:, एधन्ते, भवति, पाणिपादम्, शिवकेशवौ, भव, एधस्व, भविष्यन्ति।

Group D : Veda (शतपथब्राह्मण, आश्वलायन गृंसू., आपस्तम्ब श्रौ.सू. व पाणिनीय शिक्षा)

- 1. Translate the following passages into English or Marathi with necessary notes (any four): [20]
 - पुढील परिच्छेदांचे मराठी किंवा इंग्रजीत सटीप भाषांतर करा (कोणत्याही चार) :
 - (1) देवयजनं जोषयन्ते। स यदेव वर्षिष्ठं स्यात्। तज्जोषयेरन्। यद्भूमेर्नाभिशयीत। अतो वै देवा दिवमुपोदक्रामन्। देव वा एष उपोत्क्रामनियो दीक्षते। स सदेवे देवयजने यजते।
 - (2) नो हान्ते गोर्नग्न: स्यात्। वेद ह गौ: अहमस्य त्वचं बिभर्मीति। सा बिभ्यती त्रसित त्वचं म आदास्यते इति। तस्मादु गाव: सुवाससमुपैव निश्रयन्ते।
 - (3) त्रैककुदं भवित। यत्र वा इन्द्रो वृत्रमहन्-तस्य यदक्ष्यासीत्। तं गिरिं त्रिककुदमकरोत्। तद् यत्रैककुदं भवित-चक्षुष्यैवैतच्चक्षुर्दधाित। तस्मात्रैककुदं भवित।
 - (4) अथ पत्न्यै पदं प्रतिपराहरिन्त । गृहा वै पत्न्यै प्रतिष्ठा । तद्गृहेष्वेंवैनामेतत्प्रतिष्ठायां प्रतिष्ठापयित । तस्मात्पत्न्यै पदं प्रतिपराहरिन्त ।
 - (5) स वाऽअनेनैवाजां प्रयच्छिति। अनेन राजानमादत्ते। आजा ह वै नामैषा यदजा। एतया ह्येनमन्तत आजित। तामेतत्परोऽक्षमजेत्याचक्षते।
 - (6) उद्धते प्रऽउग्ये फलके भवतः। तदन्तरेण तिष्ठन्त्सुब्रह्मण्यः प्राजित। श्रेयान्वा-ऽएषोऽभ्यारोहाद्भवति। को ह्येतमर्हत्यभ्यारोढुम्। तस्मादन्तरेण तिष्ठन्प्राजित।
- **2.** Explain with reference to the context any four : [20] ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा (कोणतेही **चार**) :
 - (1) स्वाहेत्यथ बलिहरणम्।
 - (2) अथ पशुकल्प:।
 - (3) षष्ठे मास्यन्नप्राशनम्।
 - (4) हेमन्तशिशिरयोश्चतुर्णामपरपक्षाणामष्टमीष्वष्टका:।
 - (5) ग्रामकामा अग्नय इत्युदाहरन्ति।
 - (6) होतारमेव प्रथमं वृणीते।

- 3. Write short notes on any four :
 [20]

 थोडक्यात टीपा लिहा (कोणत्याही चार) :
 - (1) Three श्रौत-fires and rules related to their establishment according to आपस्तम्ब श्रौतसूत्र.

 तीन 'श्रौताग्नि' आणि आपस्तम्बश्रौतसूत्रानुसार ते स्थापन करण्याविषयीचे नियम.
 - (2) Various offering materials and treatment prescribed for them in काम्य अग्निहोत्र ritual.

 विविध हिवर्द्रव्ये आणि काम्य-अग्निहोत्रविधीत त्यांच्या संबंधी सांगितलेले नियम.
 - (3) आग्रयणेष्टि ritual आग्रयणेष्टिविधी.
 - (4) उत्तरवेदि in निरूढपशुबन्ध निरूढपशुबन्धातील उत्तरवेदी.
 - (5) Sacrificial post in निरूढपशुबन्ध निरूढपशुबन्धातील यूप.
 - (6) पत्नीसंयाज ritual पत्नीसंयाजविधिः
- 4. Explain with reference to the context (any four) :[20]ससंदर्भ स्पष्टीकरण द्या (कोणतेही चार) :
 - (1) यादयश्च स्मृता ह्यष्टौ चत्वारश्च यमा: स्मृता:।
 - (2) अष्टौ स्थानानि वर्णानामुर: कण्ठ: शिरस्तथा।
 - (3) अनुस्वारस्तु कर्तव्यो नित्यं हो: शषसेष्विप।
 - (4) अयोगवाहा विज्ञेया आश्रयस्थानभागिन:।
 - (5) अचोऽस्पृष्टा यणस्त्वीषन्नेमस्पृष्टाः शलस्तथा।
 - (6) उदात्तश्चानुदात्तश्च स्वरितश्च स्वरास्त्रय:।

- **5.** Write detailed notes on (any *two*) : [20] सविस्तर टीपा लिहा (कोणत्याही **दोन**) :
 - (1) कृष्णाजिनदीक्षा as explained in शतपथब्राह्मण शतपथब्राह्मणात स्पष्ट केलेली कृष्णाजिनदीक्षा.
 - (2) Marriage-ritual as explained by आश्वलायन गृह्यसूत्र आश्वलायनगृह्यसूत्रानुसार विवाह-विधी.
 - (3) Details of अग्न्युपस्थान according to आपस्तम्ब श्रौतसूत्र. आपस्तम्बश्रौत्रानुसार अग्न्युपस्थानाचे तपशील.
 - (4) वर्णs and their five categories as explained in पाणिनीय शिक्षा. पाणिनीय शिक्षेमध्ये स्पष्ट केलेले वर्ण आणि त्यांचे **पाच** विभाग.

Seat	
No.	

M.A. (Part II) EXAMINATION, 2018

(For External)

SANSKRIT

Paper IV

(2013 **PATTERN**)

- (i) History of Sanskrit Literature संस्कृत साहित्याचा इतिहास
- (ii) Panchakarma from Ayurved and Gherandsamhita & Shatkriya from Hatpradeepika आयुर्वेदानुसार पंचकर्म व घेरंडसंहिता आणि हठप्रदीपिकेनुसार षट्क्रिया

Time: Three Hours

Maximum Marks: 100

- N.B. :— (i) All questions are compulsory.

 सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 - (ii) Figures to the right indicate full marks. उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
- 1. Write an essay on Bhasa's dramas. 'भासाची नाटके' या विषयावर निबंध लिहा.

Or (किंवा)

Critically appreciate शूद्रका's मृच्छकटिकम्. शूद्रकाच्या मृच्छकटिकम्चे समीक्षात्मक रसग्रहण करा. [20]

2. (A) Write an essay on literary contribution of जगन्नाथ पंडित. [20] जगन्नाथ पंडिताच्या साहित्ययोगदानावर निबंध लिहा.

Or (किंवा)

Write an exhaustive note on पञ्चमहाकाव्यानि. पञ्चमहाकाव्यानि यावर सविस्तर टीप लिहा.

- (B) Write critical paragraphs on any one of the followng: [10] पुढीलपैकी कोणत्याही **एका**वर विवेचक परिच्छेद लिहा:
 - (i) गद्यवाङ्मयम्।
 - (ii) दूतकाव्यम्।
- 3. Describe the 'स्वस्थपुरुष' according to आयुर्वेद. [20] आयुर्वेदानुसार 'स्वस्थपुरुष' याचे सिवस्तर वर्णन करा.

Or (किंवा)

What is meant by विरेचन ? Take a brief review of the विरेचन. विरेचन म्हणजे काय ? विरेचन यावर थोडक्यात आढावा घ्या.

4. (A) Describe the षड्विधोपक्रम according to चरक. [20] चरकानुसार षड्विधोपक्रम याचे सिवस्तर वर्णन करा.

Or (किंवा)

What is meant by गणेशक्रिया ? Fully explain it. गणेशक्रिया म्हणजे काय ? सविस्तर स्पष्ट करा.

- (B) Write a critical paragraph on any one of the followng: [10] पुढीलपैकी कोणत्याही **एका**वर विवेचक परिच्छेद लिहा :
 - *(i)* धौति
 - (ii) त्राटकः